

Sygn. akt II Ca 119/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2018 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Marta Postulska-Siwiek

Sędzia Sądu Okręgowego Dorota Modrzewska-Smyk

Protokolant: sekretarz sądowy Dorota Tomasiak

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2018 roku w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa reprezentowanego przez (...)

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w upadłości likwidacyjnej

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 30 października 2017 roku, sygn. akt II C 354/17

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

a) w punkcie I. w ten sposób, że zasądzoną od Syndyka Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w upadłości likwidacyjnej na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez (...) kwotę 7 306,20 zł (siedem tysięcy trzysta sześć złotych dwadzieścia groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2014 roku do dnia zapłaty obniża do kwoty 6 974,10 zł (sześć tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt cztery złote dziesięć groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2014 roku do dnia zapłaty i oddala powództwo o zapłatę kwoty 332,10 zł (trzysta trzydzieści dwa złote dziesięć groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2014 roku do dnia zapłaty,

b) w punkcie II. w ten sposób, że zasądza od Syndyka Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w upadłości likwidacyjnej na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez (...) kwotę 1 635,43 zł (tysiąc sześćset trzydzieści pięć złotych czterdzieści trzy grosze) tytułem zwrotu kosztów procesu,

c) w punkcie III. w ten sposób, że nakazuje pobrać od Syndyka Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w upadłości likwidacyjnej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie kwotę 349,35 zł (trzysta czterdzieści dziewięć złotych trzydzieści pięć groszy) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od Syndyka Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w upadłości likwidacyjnej na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez(...) kwotę 801,45 zł (osiemset jeden złotych czterdzieści pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Marta Postulska-Siwek Andrzej Mikołajewski Dorota Modrzewska-Smyk

Sygn. akt II C 119/18

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 13 stycznia 2017 roku powód Skarb Państwa – reprezentowany przez (...) wniósł o zasądzenie od pozwanego Syndyka Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w upadłości likwidacyjnej kwoty 7 306,20 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 lutego 2014 roku do dnia zapłaty, tytułem kar umownych w kwotach: 664,20 zł z tytułu niewykonywania i nienależytego wykonywania umowy o świadczenie usługi ochrony osób i mienia w dniach 13 i 14 listopada 2013 roku oraz 6 642 zł z tytułu odstąpienia od umowy przez zamawiającego z przyczyn leżących po stronie wykonawcy.

*

Wyrokiem z dnia 30 października 2017 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie:

I. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 7 306,20 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 lutego 2014 roku do dnia zapłaty;

II. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1 800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie kwotę 366 zł tytułem opłaty od pozwu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 21 grudnia 2012 roku w B. Sąd Rejonowy z siedzibą w B. (...) zawarł z (...) (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. umowę o świadczenie usługi ochrony osób i mienia, której przedmiotem była ochrona osób i mienia w budynku Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej przy ul. (...). Usługa miała być realizowana w dniach pracy Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej w godzinach od 7:30 do 16:00 od poniedziałku do piątku przez dwóch pracowników ochrony oraz od 16:00 do 18:00 w poniedziałki przez jednego pracownika ochrony.

Wykonawca zobowiązał się do świadczenia usługi wyłącznie przez licencjonowanych pracowników ochrony fizycznej co najmniej I stopnia, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Do umowy w formie załącznika został dołączony wykaz osób mających pełnić ochronę wraz dokumentami poświadczającymi ich kwalifikacje oraz niekaralność. W przypadku jakichkolwiek zmian osób świadczących usługę ochrony wykonawca zobowiązał się natychmiast poinformować o powyższym zamawiającego oraz przedstawić aktualny wykaz pracowników wraz z dokumentami poświadczającymi ich kwalifikacje i niekaralność. Każda zmiana personalna pracowników ochrony wymagała uprzedniej pisemnej zgody zamawiającego. W okresie trwania umowy wykonawca był obowiązany posiadać ważną polisę ubezpieczeniową.

Z dołączonego do umowy wykazu osób wynika, iż osobami uprawnionymi do świadczenia usługi ochrony na stałe byli M. K. i M. Ź., natomiast na zastępstwo R. G..

Za wykonanie usługi powód zobowiązał się zapłacić pozwanemu wynagrodzenie w kwocie 4 500 zł netto za każdy miesiąc. Łączna kwota wynagrodzenia brutto została określona na 66 420 zł.

Umowa została zwarta na czas określony od dnia 1 stycznia 2013 roku do dnia 31 grudnia 2013 roku. Strony ustaliły, iż umowa może ulec rozwiązaniu ze skutkiem natychmiastowym po pisemnym uprzedzeniu: w wyniku obustronnego uzgodnienia lub w razie rażącego naruszenia warunków umowy przez wykonawcę np. brak obsady i niewykonanie przedmiotu umowy lub wykonanie go z nienależytą starannością (§ 2 ust. 2 umowy). Ponadto w § 8 umowy strony określiły dodatkowe przyczyny dające podstawę do rozwiązania umowy.

W dniu 16 maja 2013 roku doszło do ogłoszenia upadłości pozwanego obejmującej likwidację majątku, a Syndyk w dalszym ciągu realizował przedmiotową umowę.

W dniu 13 listopada 2013 roku w godzinach 7:00 – 8:30 pozwany nie zapewnił ochrony budynku powoda, zaś poczynając od godziny 8.30 do godziny 16.00 ochronę budynku Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej zapewniał wyłącznie jeden uprawniony pracownik ochrony – M. Ż..

O zaistniałej sytuacji w dniu 13 listopada 2013 roku powód poinformował pozwanego na piśmie, przesyłając je do pozwanego za pomocą telefaksu. Tego samego dnia, za pomocą telefaksu, poczty elektronicznej oraz listem poleconym powód przesłał do pozwanego pismo, w którym złożył oświadczenie o rozwiązaniu umowy ze skutkiem na dzień 14 listopada 2013 roku.

W dniu 14 listopada 2013 roku do czynności ochrony budynku Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej ze strony pozwanego przystąpili: M. Ż. oraz A. K.. Podejmujący czynności ochrony budynku A. K. nie został wskazany powodowi przez pozwanego jako pracownik ochrony. Pozwany nie przedstawił też powodowi dokumentów potwierdzających posiadanie przez wskazanego pracownika wymaganych kwalifikacji oraz niekaralność jak i nie uzyskał od powoda pisemnej zgody na dopuszczenie tegoż pracownika do podjęcia czynności ochrony budynku powoda.

Wobec stwierdzenia nienależytego wykonania umowy powód w dniu 16 grudnia 2013 roku wystawił notę obciążeniową nr (...), w której naliczył kary umowne: w kwocie 664,20 zł z tytułu nienależytego wykonania zamówienia w dniach 13 – 14 listopada 2013 roku oraz w kwocie 6 642 zł w związku z rozwiązaniem umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy. Jednocześnie wezwał pozwanego do zapłaty wskazanych kwot w terminie 7 dni od daty doręczenia noty, co miało miejsce w dniu 8 stycznia 2014 roku. Pozwany nie uiścił należności żądanych przez powoda.

Sąd Rejonowy wskazał, na podstawie jakich dowodów ustalił powyższy stan faktyczny i dokonał oceny dowodów.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne.

Sąd Rejonowy podniósł, że zawarta przez strony umową była umową nienazwaną, do której z mocy art. 750 k.c. należy stosować odpowiednio przepisy o zleceniu.

W myśl art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie posiada uprawnienie do wypowiedzenia umowy w każdym czasie. W razie odpłatnego zlecenia obowiązany jest uiścić przyjmującemu zlecenie część wynagrodzenia odpowiadającego jego dotychczasowym czynnościom, jeżeli wypowiedzenie nastąpiło z ważnego powodu (art. 746 § 1 zd. 3 k.c.).

Sąd Rejonowy wskazał, że wypowiedzenie umowy wywołuje skutki ex nunc, na przyszłość, zaś skutki związane z odstąpieniem od umowy powstają ex tunc, od samego początku.

Dokonując oceny zapisów umowy z § 2, § 7 i § 8 umowy łączącej strony Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, iż w istocie określają one zasady rozwiązania umowy przez wypowiedzenie a nie na skutek odstąpienia od umowy. Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę na niespójność terminologiczną w umowie stron, w której strony posługują się wymiennie terminami „rozwiązanie umowy” i „odstąpienie od umowy”. Te postanowienia umowy nie są jasne i konieczna była ich wykładnia dokonana zgodnie z art. 65 § 1 i § 2 k.c.

Sąd Rejonowy kierując się tymi dyrektywami wykładni oświadczeń woli uznał, że we wskazanych wyżej postanowieniach stronom chodziło o unormowanie rozwiązania umowy przez wypowiedzenie a nie o wprowadzenie umownego prawa odstąpienia od umowy. Zamiarem stron było bowiem wywołanie skutków na przyszłość a nie od

samego początku. Za powyższą oceną przemawia treść § 8 ust. 3 i ust. 4 umowy, w których określono zasady rozliczenia stron w przypadku zastosowania kar umownych. Dają one uprawnienie zamawiającemu do potrącenia kar z należnego wykonawcy wynagrodzenia, które wypłacane jest w odstępach miesięcznych, zgodnie z § 3 ust. 1 umowy. Wskazać również należy, że strony określiły powody dające podstawę do rozwiązania umowy, nie określając terminu, w którym mogą skorzystać z tego prawa, co dodatkowo przemawia za interpretacją tychże unormowań w kontekście art. 746 § 1 k.c. W rezultacie w sprawie nie będzie miał zastosowania art. 492 i nast. k.c.

Sąd Rejonowy uznał, że brak odpowiedniej ochrony w dniu 13 listopada 2013 roku uzasadniał wypowiedzenie umowy ze skutkiem natychmiastowym. Pozwany został uprzedzony w formie pisemnej o rażącym naruszeniu obowiązku zapewnienia odpowiedniej obsady pracowników ochrony, co nastąpiło w piśmie nadanym za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych o godzinie 10.36 (k. 41). Pismo zawierające oświadczenie o rozwiązaniu umowy zostało zaś przesłane pozwanemu w formie elektronicznej w dniu 13 listopada 2013 roku o godzinie 15.04 (k. 42v) a następnie doręczone drogą pocztową (k. 46).

Zdaniem Sądu Rejonowego wypowiedzenie umowy znajduje oparcie § 2 ust. 2 lit. b umowy stron, która to regulacja nie pozostaje w sprzeczności z § 8 ust. 1 w zw. z § 7 lit. a tej umowy.

Zważywszy na to, że umowa łącząca strony obowiązywała do dnia 14 listopada 2013 roku, pozwany był zobowiązany zapewnić powodowi ochronę zarówno w dniu 13 listopada 2013 roku jak i w dniu 14 listopada 2013 roku. Niezapewnienie we wskazanych dniach prawidłowej obsady dwóch pracowników posiadających odpowiednie kwalifikacje potwierdzone stosownymi dokumentami dawało powodowi podstawę do naliczenia kary umownej za każdy dzień nienależytego wykonania zobowiązania w wysokości 0,5 % wartości brutto umowy, stosownie do § 7 lit. a umowy. Odpowiada to kwocie 332,10 zł za każdy dzień.

Jednocześnie powód był uprawniony do naliczenia kary umownej z tytułu rozwiązania umowy z przyczyn leżących po stronie pozwanego w wysokości 10 % wartości brutto umowy, co odpowiada kwocie 6 642 zł (§ 7 lit. b umowy).

Przed wniesieniem pozwu pozwany został wezwany do zapłaty kar umownych w terminie 7 dni od daty doręczenia wezwania, tj. do dnia 15 stycznia 2014 roku. Wobec powyższego na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Sąd Rejonowy uwzględnił żądanie zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie od naliczonych kar umownych od dnia 8 lutego 2014 roku, gdyż w tej dacie pozwany niewątpliwie pozostawał w opóźnieniu z ich zapłatą.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd Rejonowy uzasadnił art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Powództwo zostało w całości uwzględnione, a zatem pozwanego należy uznać za stronę przegrywającą, zobowiązaną do zwrotu powodowi kosztów procesu. Na koszty te składa się kwota 1 800 zł wynagrodzenia pełnomocnika – radcy prawnego zgodnie z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1804, ze zm.).

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2010 roku, Nr 90, poz. 594, ze zm.), stosując tę samą zasadę Sąd Rejonowy nakazał pobranie od pozwanego nieuiszczonych kosztów sądowych.

*

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany Syndyk Masy Upadłości (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w upadłości likwidacyjnej, zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy:

1) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

a) brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, tj. rozważanie tego materiału z pominięciem złożonych przez powoda wraz z pozwem dokumentów dotyczących postępowania w trybie zapytania ofertowego, w szczególności zaś oferty cenowej powoda z dnia 18 grudnia 2012 roku, z których to dokumentów wynika, że pozwany nie miał żadnego wpływu na treść zawieranej przez strony umowy o zamówienie publiczne (w celu ubiegania się o to zamówienie pozwany był zmuszony zaakceptować narzucony przez powoda wzór umowy), co skutkowało niezastosowaniem przez Sąd na etapie dokonywania wykładni treści umowy zasady *in dubio contra proferentem*, zgodnie z którą Sąd powinien rozstrzygnąć pojawiające się wątpliwości co do treści umowy na niekorzyść strony, która zredagowała te postanowienia – w tym przypadku powoda, a w konsekwencji przyjąć, że złożone przez powoda oświadczenie o rozwiązaniu umowy stanowiło odstąpienie a nie wypowiedzenie;

2. wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających, tj. ustalenie, że w dniu 13 listopada 2013 roku powód złożył oświadczenie o rozwiązaniu umowy ze skutkiem na dzień 14 listopada 2013 roku, podczas gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika, aby na dzień 14 listopada 2013 roku pozwany otrzymał złożone przez powoda oświadczenie, przy czym powód nie uprzedził pozwanego o zamiarze odstąpienia od umowy (warunek skuteczności odstąpienia), co skutkowało uznaniem, że umowa przestała obowiązywać w dniu 14 listopada 2013 roku, a w konsekwencji uwzględnieniem powództwa;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego

1) art. 65 § 1 i § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie do ustalonego stanu faktycznego, skutkujące nieprawidłowym dokonaniem wykładni treści zawartej umowy, polegające na uznaniu przez Sąd, z powołaniem się na zasady wykładni oświadczeń woli z uwzględnieniem rzeczywistej woli stron, że treść § 2, § 7 i § 8 umowy określa „(...) zasady rozwiązania umowy przez wypowiedzenie a nie na skutek odstąpienia od umowy”, podczas gdy wykładnia tych postanowień oraz późniejsze oświadczenia powoda składane zarówno w pozwie jak i w dalszych pismach procesowych wskazują, że powód – jako strona jednostronnie redagująca treść umowy – zmierzał do uregulowania w treści umowy jej rozwiązania wskutek odstąpienia, a nie rozwiązania wskutek wypowiedzenia, przy czym odwoływanie się przez Sąd na etapie ustalania treści umowy do rzeczywistej woli stron było nieprawidłowe ze względu na to, że pozwany nie miał żadnego wpływu na treść umowy, co skutkowało niezastosowaniem przez Sąd na etapie ustalania treści umowy zasady *in dubio contra proferentem* oraz błędnym uznaniem, że powód nie miał obowiązku uprzedzenia pozwanego o zamiarze odstąpienia od umowy (§ 2 ust. 2), a także, że złożone przez powoda oświadczenie o rozwiązaniu umowy nie powinno być oceniane pod względem wymogów art. 395 § 1 k.c. i art. 492 k.c.;

2. art. 65 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 483 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie do ustalonego stanu faktycznego, skutkujące nieprawidłowym dokonaniem wykładni § 7 lit. b) umowy, polegające na uznaniu przez Sąd, że powód jest uprawniony do domagania się od pozwanego zapłaty kary umownej także w przypadku wypowiedzenia umowy, jako które Sąd zakwalifikował złożone przez powoda oświadczenie o rozwiązaniu umowy, podczas gdy z treści tego postanowienia wynika jednoznacznie (literalnie), że kara ta mogłaby być powodowi należna wyłącznie w przypadku odstąpienia od umowy, co zdaniem Sądu nie zostało dokonane, zaś zdaniem pozwanego oświadczenie to było nieskuteczne ze względu na treść art. 395 § 1 k.c. i art. 492 k.c.;

3. art. 494 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że skutki związane ze złożeniem oświadczenia o odstąpieniu od umowy powstają zawsze *ex tunc* (od chwili zawarcia umowy), podczas gdy strony umowy o świadczenie usług, w których usługa ma charakter ciągły, są także uprawnione do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy ze skutkiem *ex nunc* (na przyszłość), co skutkowało błędnym uznaniem przez Sąd, że złożone przez powoda oświadczenie o rozwiązaniu umowy stanowiło oświadczenie o jej wypowiedzeniu a nie o odstąpieniu, co z kolei obliżowałoby powoda do uprzedzenia pozwanego o zamiarze odstąpienia (§ 2 ust. 2) oraz pozwoliłoby na ocenę tego uprawnienia pod względem wymogów art. 395 § 1 k.c. i art. 492 k.c.;

4. art. 746 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że złożone przez powoda oświadczenie o rozwiązaniu umowy stanowi oświadczenie o wypowiedzeniu, które spowodowało rozwiązanie umowy z dniem 14 listopada 2013 roku, a nie oświadczenie o odstąpieniu od umowy ze skutkiem na przyszłość, co z kolei obliżowałoby

powoda do uprzedzenia pozwanego o zamiarze odstąpienia (§ 2 ust. 2) oraz pozwoliłoby na ocenę tego uprawnienia pod względem wymogów art. 395 § 1 i art. 492 k.c., a w konsekwencji dojście do przekonania, że ze względu na bezskuteczność tego oświadczenia (brak spełnienia warunków, o których mowa w ustawie) umowa uległa rozwiązaniu z upływem okresu, na jaki została zawarta;

5. art. 395 § 1 k.c., art. 492 k.c. poprzez ich niezastosowanie do oceny skuteczności złożonego przez powoda oświadczenia o rozwiązaniu umowy, podczas gdy zastosowanie tych przepisów prowadziłyby do uznania, że oświadczenie to było nieskuteczne, a umowa uległa rozwiązaniu wskutek upływu czasu, na jaki została zawarta.

Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego jest częściowo zasadna.

Sąd Rejonowy poczynił w sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne i ocenił dowody zgodnie z dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy przyjmuje te ustalenia za własne.

Odnosząc się do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. należy wskazać, że – wbrew ich redakcji – dotyczą one nie tyle ustalenia faktów (zdarzeń, zjawisk świata zewnętrznego) w następstwie określonej oceny dowodów, mających mieć znaczenie dla wyniku procesu, ile znaczenia określonych okoliczności faktycznych dla zastosowania przepisów prawa materialnego w sprawie.

Bezspornym bowiem jest, że przedmiotowa umowa została zawarta przez strony w trybie zamówień publicznych, a pozwany nie miał wpływu na jej treść, która została mu narzucona jednostronnie przez powoda.

Podobnie, nie istniał spór co do treści oświadczenia przesłanego przez powoda pozwanemu faksem w dniu 13 listopada 2013 roku o godzinie 10.34 (raport z godziny 10.36 – k. 40-41), zaś spór co do tego, czy spełnia ono wymagania pisemnego uprzedzenia, o którym mowa w § 2 ust. 2 umowy, należy już do sfery oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego. Z kolei oświadczenie o natychmiastowym odstąpieniu od umowy z dnia 13 listopada 2013 roku zostało przesłane stronie pozwanej pocztą elektroniczną w dniach 13 listopada 2013 roku (o godzinie 15.04) i 14 listopada 2013 roku (k. 42-43), zaś list polecony zawierający to oświadczenie został odebrany przez pozwanego w dniu 2 grudnia 2018 roku (k. 46). Ocena na podstawie tych faktów, kiedy wspomniane oświadczenie woli doszło do pozwanego i jakie wywołało skutki, również należy do sfery oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego.

Przechodząc do oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego należy stwierdzić, że ocena prawna dokonana przez Sąd pierwszej instancji w znacznej części jest wadliwa, a zarzuty skarżącego podniesione w apelacji dotyczące naruszenia prawa materialnego przez Sąd Rejonowy należy uznać za zasadne. Konstatacja ta nie jest jednak równoznaczna ze stwierdzeniem, że powództwo nie było zasadne w znacznej części, aczkolwiek z innych przyczyn niż wskazane przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Sąd Rejonowy prawidłowo uznał umowę stron za umowę nienazwaną, do której odpowiednie zastosowanie mają przepisy k.c. o zleceniu.

Nie negując stwierdzenia Sądu pierwszej instancji, że co do zasady odstąpienie od umowy wywołuje skutki *ex tunc* (stosunek prawny ustaje z mocą wsteczną, od początku), zaś wypowiedzenie umowy oddziałuje na przyszłość, w związku z czym jest bardziej typowym sposobem rozwiązywania umów dotyczących zobowiązań o charakterze ciągłym (por. np. art. 365¹ k.c.), należy podnieść, że w prawie polskim nie obowiązuje w sposób bezwzględny reguła, że umowy dotyczące zobowiązań ciągłych nie mogą ustawać na skutek odstąpienia od umowy a jedynie na skutek wypowiedzenia umowy. Co więcej, za utrwalony należy uznać pogląd orzecznictwa i doktryny, że przepisy k.c. dotyczące odstąpienia od umowy znajdują zastosowanie również do umów dotyczących zobowiązań o charakterze ciągłym. Zarazem nie

można przyjąć, że w każdym przypadku odstąpienie od umowy będzie znosić skutki prawne związane z istnieniem stosunku prawnego z mocą wsteczną, bowiem niejednokrotnie przyjmuje się, m. in. w przypadku zobowiązań ciągłych, iż odstąpienie od umowy wywoła wyłącznie skutki na przyszłość (bądź z woli stron, bądź z istoty stosunku prawnego, względnie z mocy uregulowań k.c.). Tytułem przykładu należy wskazać: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2011 roku, I CSK 696/10, Lex nr 989123, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2004 roku, V CK 670/03, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 roku, II CSK 484/06, Lex nr 274159, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2004 roku, I CK 85/04, Lex nr 453141, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 roku, IV CSK 395/14, Lex nr 1665598, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2008 roku, V CSK 215/08, Lex nr 551053, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2000 roku, V CKN 135/00, Lex nr 52673.

Z tego względu nie można podzielić zaprezentowanej przez Sąd Rejonowy wykładni umowy stron, dokonanej na podstawie art. 65 § 1 i § 2 k.c., sprowadzającej się do przyjęcia, że jej postanowienia dotyczące odstąpienia od umowy należy wyłożyć jako odnoszące się do wypowiedzenia umowy, zaś samo oświadczenie woli powoda o odstąpieniu od umowy było oświadczeniem woli o jej wypowiedzeniu. W okolicznościach niniejszej sprawy nic nie wskazuje na to, aby strony umowy zgodnie w ten sposób rozumiały jej postanowienia. Wręcz przeciwnie, strona pozwana słusznie wskazuje, że treść umowy została jej narzucona przez powoda w związku z faktem zawarcia umowy w ramach zamówienia publicznego. Wywody prawne Sądu Rejonowego dotyczące charakteru wypowiedzenia i odstąpienia od umowy, pomijając już ich wyżej wykazaną nietrafność, nie mogły prowadzić do wykładni umowy w sposób sprzeczny z jej brzmieniem i nie odpowiadający zgodnemu zamiarowi stron. Słusznie przy tym skarżący wskazuje, że wątpliwości interpretacyjne, które nie dają się usunąć w drodze ogólnych dyrektyw wykładni oświadczeń woli, powinny być rozstrzygnięte na niekorzyść strony, która zredagowała tekst je wywołujący (in dubio contra proferentem). Ryzyko nie dających się usunąć w drodze ogólnych dyrektyw wykładni oświadczeń woli niejasności tekstu umowy powinna ponieść ta strona, która tekst zredagowała (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2013 roku, IV CSK 1/13, Lex nr 1375459).

Dokonując wykładni i ewentualnego zastosowania postanowień umowy stron należy zwrócić uwagę na ich niejasność. W § 2 ust. 2 umowy mowa jest o rozwiązaniu umowy ze skutkiem natychmiastowym, przy czym nie wskazany jest w ogóle sposób doprowadzenia do tego skutku prawnego (wypowiedzenie czy odstąpienie), jeżeli chodzi o rażące naruszenie warunków umowy przez wykonawcę (drugi ze wskazanych w tym postanowieniu umowy sposobów rozwiązania umowy dotyczy możliwości rozwiązania umowy na skutek zgodnych oświadczeń woli obu stron, co nie budzi wątpliwości). W ocenie Sądu Okręgowego nie można przy tym przyjąć, że pozwany został pisemnie uprzedzony o zamiarze rozwiązania umowy, w szczególności brak takiego uprzedzenia w piśmie z dnia 13 listopada 2013 roku, nadanym faksem o godzinie 10.34 (k. 40-41).

W § 2 ust. 3 umowy mowa o odstąpieniu od umowy w formie pisemnej pod rygorem nieważności z jednomiesięcznym terminem wypowiedzenia, co w sposób niezrozumiały łączy instytucję odstąpienia od umowy z jej wypowiedzeniem; można wnosić, że w istocie postanowienie to dotyczy rozwiązania umowy za wypowiedzeniem.

Nie jest też jasna zależność obu wspomnianych wyżej postanowień z unormowaniami § 8 umowy, w pierwszej kolejności to, z jakich przyczyn zostały one wprowadzone do § 2 umowy, skoro w § 8 odrębnie uregulowano kwestie rozwiązania umowy i w jakiej relacji te postanowienia umowy pozostają. Postanowienia § 8 ust. 1 i ust. 2 umowy dotyczą prawa odstąpienia od umowy, zaś postanowienia § 8 ust. 3 i ust. 4 – wyłącznie kar umownych należnych zamawiającemu po odstąpieniu od umowy. Zakładając, że zamiarem zamawiającego było zastrzeżenie umownego prawa odstąpienia, w umowie nie został oznaczony termin skorzystania z tego prawa i z tego względu zastrzeżenie takie należy uznać za nieważne (art. 395 § 1 k.p.c.). Postanowienia te nie odnoszą się również do ustawowego prawa odstąpienia od umowy (art. 491 k.c. – art. 492 k.c.). Można wnosić, iż bardziej adekwatne – przynajmniej co do części przypadków objętych omówionymi wyżej postanowieniami umowy – byłyby postanowienia o wypowiedzeniu umowy, co jednak nie może uzasadniać wykładni tej umowy dokonanej przez Sąd Rejonowy.

Taki sposób redakcji umowy przez zamawiającego, zważywszy, że nastąpił w toku sformalizowanego postępowania związanego z udzieleniem zamówienia publicznego i przy korzystaniu przez zamawiającego z profesjonalnej pomocy prawnej, należy ocenić krytycznie i m. in. stał się on źródłem sporu, jaki zaistniał w sprawie niniejszej.

Sąd Okręgowy dokonując wykładni przedmiotowej umowy z uwzględnieniem wyżej podniesionych okoliczności i rozstrzygając wątpliwości na niekorzyść zamawiającego redagującego tę umowę, uznał, że w umowie tej nie zastrzeżono ważnego i skutecznego umownego prawa odstąpienia od umowy ani wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym.

Powyższe rozważania nie są jednak równoznaczne ze stwierdzeniem, że do skutecznego odstąpienia od umowy przez powoda nie doszło, gdyż w ocenie Sądu Okręgowego powód odstąpił od umowy ze skutkiem na przyszłość korzystając z ustawowego prawa odstąpienia. Zgodnie z art. 492 k.c. stronie umowy wzajemnej przysługuje uprawnienie do odstąpienia od umowy m. in. w przypadku, gdy wykonanie zobowiązania po terminie nie miałyby dla niej znaczenia ze względu na właściwość zobowiązania albo ze względu na zamierzony przez nią cel umowy, wiadomy stronie będącej w zwłoce. Jeżeli świadczenia obu stron są podzielne (co można też odnieść do zobowiązań ciągłych), a jedna ze stron dopuszcza się zwłoki co do części świadczenia, druga strona może odstąpić od umowy, według jej wyboru, albo do tej części albo do całej reszty niespełnionego świadczenia (art. 491 § 2 k.c.).

W realiach niniejszej sprawy z jednej strony nie było możliwe świadczenie przez pozwanego usługi ochrony osób i mienia w budynku sądu po terminie i nie miałyby to dla powoda żadnego znaczenia (przypomnieć należy, że w dniu 13 listopada 2013 roku w godzinach 7:00 – 8:30 pozwany nie zapewnił żadnej ochrony budynku powoda, zaś poczynając od godziny 8.30 do godziny 16.00 ochronę budynku Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej zapewniał wyłącznie jeden uprawniony pracownik ochrony – M. Ż.). W sposób oczywisty nie było to należytych wykonaniem zobowiązania ciągłego dotyczącej ochrony obiektu, która była niezbędna zarówno co do zasady jak i co do ilości pracowników ochrony z uwagi na ważną funkcję publiczną sprawowaną przez sąd i konieczność zapewnienia odpowiedniego bezpieczeństwa osób (sędziów, pracowników, interesantów) oraz mienia (w tym akt sądowych, czy dowodów rzeczowych). Szczególny charakter umowy o ochronę z uwagi na status obiektu oraz cel umowy zamierzony przez zamawiającego, znane były stronie pozwanej. Niewątpliwie też strona powodowa utraciła zaufanie do możliwości świadczenia przez pozwanego usługi ochrony w sposób należyty i zgodny z umową stron.

Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego powód skutecznie odstąpił od umowy na podstawie art. 492 k.c. zdanie drugie w zw. z art. 491 § 2 k.c., przy czym odstąpienie od umowy wywarło w tym wypadku skutki co do pozostałej części świadczenia z umowy. Do oświadczenia tego nie miały zastosowania niejasne postanowienia umowy stron, wyżej omówione.

Zgodnie z art. 61 k.c. oświadczenie powoda o odstąpieniu od umowy zostało złożone pozwanemu z chwilą, gdy mógł się zapoznać z jego treścią (dotyczy to też oświadczeń woli składanych drogą elektroniczną). Odstąpienie od umowy powinno być stwierdzone pismem dla celów dowodowych (art. 77 § 2 k.c. w zw. z art. 74 § 1 k.c., w brzmieniu obowiązującym w dacie składania oświadczenia woli przez powoda). W niniejszej sprawie powód wykazał, że sporządził przedmiotowe oświadczenie woli w dniu 13 listopada 2013 roku i w tym dniu nadał je drogą elektroniczną do pozwanego. Pozwany odpowiadając na to oświadczenie woli w dniu 15 listopada 2013 roku nie negował tego, że miał możliwość zapoznania się z tym oświadczeniem woli, kwestionował jedynie jego formę elektroniczną, co w sprawie nie mogło mieć znaczenia, skoro forma pisemna była wymagana wyłącznie dla celów dowodowych (k. 51-53). Wobec powyższego Sąd Okręgowy przyjął, że, zgodnie z art. 61 k.c., przedmiotowe oświadczenie woli doszło do pozwanego w dniu 13 listopada 2013 roku i skutkowało ono odstąpieniem od umowy poczynając od dnia następnego. Przywołane wyżej przepisy k.c. nie dają podstaw do przyjęcia, że w dniu następnym po skutecznym odstąpieniu od umowy (tj. 14 listopada 2013 roku) pozwany był jeszcze zobowiązany do świadczenia usługi ochrony.

Z tego względu powodowi należały się na podstawie postanowień umowy oraz art. 483 k.c. i art. 484 § 1 k.c. kary umowne:

a) na podstawie § 7 lit a) za dzień 13 listopada 2013 roku w kwocie 332,10 zł,

b) na podstawie § 7 lit. b) w związku ze skutecznym odstąpieniem od umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy w kwocie 6 642 zł.

Niezasadne natomiast było żądanie przez powoda kary umownej za nienależyte wykonywanie umowy w dniu 14 listopada 2013 roku (kwota 332,10 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 8 lutego 2014 roku do dnia zapłaty).

Sąd Okręgowy przyjął przy tym, że obie zasadne kary umowne dotyczyły innych aspektów zobowiązania: pierwsza z nich nienależytego wykonania zobowiązania w dniu 13 listopada 2013 roku, druga zaś była sankcją związaną z koniecznością odstąpienia od umowy ze skutkiem natychmiastowym, co oznaczało, iż powód nie mógł korzystać z usług pozwanego w okresie od 14 listopada 2013 roku do 31 grudnia 2013 roku (jak przewidywała umowa, gdyby od niej nie odstąpiono), por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2012 roku, V CSK 512/11, Lex nr 1276232, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2014 roku, V CSK 633/13, Lex nr 1540645.

Prawidłowo Sąd Rejonowy ocenił wymagalność zasadnych roszczeń z tytułu kar umownych i uprawnienie powoda do żądania odsetek ustawowych za opóźnienie na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Wobec częściowej zmiany zaskarżonego wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu przed Sądem pierwszej instancji powinno zostać oparte o art. 100 k.p.c. i zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu. Suma kosztów procesu przed Sądem pierwszej instancji wyniosła 3 617 zł (składały się na nie wynagrodzenia pełnomocników obu stron – radców prawnych w stawkach po 1 800 zł o prawidłowo wskazanej przez Sąd Rejonowy podstawie prawnej i opłata skarbową od pełnomocnictwa). Powód wygrał proces w 95,45 %, toteż taką część sumy kosztów procesu powinien ponieść pozwany (3 452,43 zł), a zatem pozwany powinien zwrócić powodowi różnicę pomiędzy kosztami, jakie powinien ponieść (3 452,43 zł) i jakie poniósł (1 817 zł).

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych należało też pobrać od pozwanego część nieuiszczonych kosztów sądowych (95,45 % z kwoty 366 zł).

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy rozstrzygnął na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Powód wygrał w postępowaniu apelacyjnym w 95,45 %, toteż taką część sumy kosztów procesu (2 166 zł) powinien ponieść pozwany (2 067,45 zł), a zatem pozwany powinien zwrócić powodowi różnicę pomiędzy kosztami, jakie powinien ponieść (2 067,45 zł) i jakie poniósł (1 266 zł). Na koszty postępowania apelacyjnego złożyło się wynagrodzenie pełnomocników obu stron w stawkach zgodnych z § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz uiszczona przez pozwanego opłata od apelacji.

Z tych względów na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

1 W istocie Skarb Państwa reprezentowany przez Kierownika Finansowego Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej